

بررسی ابعاد ثبت سفارش (مفاهیم، کاربردها و چالش‌ها)

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۳۰۵۵

تیرماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات اقتصادی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	۱. سامانه ثبت سفارش
۵.....	۱-۱. کارکردهای ثبت سفارش
۷.....	۱-۲. ثبتارش
۸.....	۲. فرآیندهای ثبت سفارش
۱۶.....	۳. سیستم‌های استاندارد کدگذاری کالا و خدمات
۱۷.....	۳-۱. سیستم کدگذاری HS
۱۹.....	۳-۲. کد ملی کالا یا GS1
۲۱.....	۴. ثبت سفارش در دیگر کشورها
۲۱.....	۴-۱. ایالات متحده
۲۲.....	۴-۲. اتحادیه اروپا
۲۳.....	۴-۳. کانادا
۲۴.....	۴-۴. ترکیه
۲۵.....	۴-۵. پاکستان
۲۵.....	۴-۶. چین
۲۶.....	۴-۷. سایر کشورها
۲۶.....	۴-۸. جمع‌بندی ثبت سفارش در این کشورها
۲۷.....	۵. مزایای ثبت سفارش
۲۷.....	۶. مشکلات اجرایی ثبت سفارش
۳۲.....	جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها
۳۳.....	منابع و مآخذ

بررسی ابعاد ثبت سفارش (مفاهیم، کاربردها و چالش‌ها)

چکیده

سیستم الکترونیکی ثبت سفارش کالا (ثبتارش) به‌منظور مکانیزه نمودن فرآیندهای مختلف اعم از ثبت‌نام، ثبت سفارش و کارشناسی آن، مکانیزه نمودن ارتباطات با کاربران و در نهایت مکانیزه نمودن ارتباطات سیستم با سازمان‌های مرتبط راه‌اندازی شده است. فرآیندهای اجرایی این سامانه به‌شرح زیر است: عضویت در سایت، ثبت سفارش جدید یا تقاضای افتتاح، ثبت کالا و مجوز، اخذ ایران‌کد و کد شبنم، بررسی کارشناس و تحویل برگه ثبت سفارش.

برای شناسایی کالاهای در ثبتارش از دو سیستم کدگذاری استفاده می‌شود: استاندارد HS و ایران‌کد. با توجه به محدودیت‌های HS، بهتر است که کلیه فرآیندهای وارداتی براساس ایران‌کد صورت پذیرد. «سامانه اظهارنامه خودکار» یا AMS^۱ در ایالات متحده، «سامانه کنترل واردات» در اتحادیه اروپا و سامانه «اطلاعات تجاری پیش از ورود» یا ACIS^۲ در کانادا سامانه‌هایی هستند که مشابه با ثبتارش در ایران عمل می‌کنند.

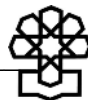
---

1. Advance Manifests Systems
2. Advance Commercial Information System

مقدمه

با ورود کشورها به حوزه تجارت بین‌المللی، هر کشور در تلاش است تا میزان منافع خود را با استفاده از تئوری مزیت نسبی ریکاردو حداکثر نماید. مطابق این تئوری، کشورها به سمت مزیت‌های نسبی خود حرکت کرده و تمرکز خود را بر حوزه‌های کالایی دارای مزیت قرار می‌دهند و سعی می‌کنند در سایر گروه‌های کالایی که مزیت نسبی ندارند، به واردات از سایر کشورها بپردازند. طبق دیدگاه ریکاردو که زیربنای اصلی تجارت بین‌المللی را تشکیل می‌دهد، اگر کشوری در تولید هر کالایی دارای مزیت مطلق باشد هنوز هم تجارت برای هر دو کشور سودآور خواهد بود، زیرا هر کشور در تولید کالایی تخصص می‌یابد که هزینه نسبی تولید آن در داخل کشور پایین‌تر باشد و کالایی را وارد می‌نماید که هزینه نسبی تولید آن در داخل نسبت به کالای دیگر بالاتر باشد. به بیان دیگر، حتی اگر کشوری در تولید هر دو کالا دارای مزیت مطلق در مقایسه با کشور دیگر نباشد باز دادوستدی که حاوی منافع متقابل است می‌تواند بین هر دو طرف صورت بگیرد و کشوری که دارای کارآیی کمتری است باید در صدور و تولید کالایی تخصص پیدا کند که در آن مزیت مطلق بیشتری دارد این همان کالایی است که آن کشور در تولید آن دارای مزیت نسبی است. از سوی دیگر باید کالایی را که مزیت مطلق بیشتری ندارد را وارد کند این قانون به قانون مزیت نسبی معروف است.

اما سازوکار اجرای این تئوری چگونه باید باشد؟ چه تدابیری باید اندیشیده شود که تأمین این نیاز (واردات کالا) به‌طور مستمر و با کمترین نوسان اتفاق افتد؟ چگونه کشورها از تبانی در حوزه واردات جلوگیری می‌کنند تا مانع از گران شدن

مصنوعی کالاهای مورد نیاز شوند؟ با علم به اینکه آن گروه کالایی همواره باید وارد شود و کشور مقصد مزیتی در تولید آن کالا ندارد، چگونه کشورها از وابسته شدن کامل به یک کشور در حوزه‌های مختلف کالایی جلوگیری می‌کنند؟ به نظر می‌رسد که ایده شکل‌گیری سامانه ثبت سفارش^۱ در این راستا بوده است تا بتوان قبل از ورود یک کالا به گمرک، نیاز به واردات آن محصول، میزان واردات و مجوزهای مورد نیاز برای واردات مشخص شود. چنانچه این سامانه وجود نداشته باشد، ممکن است کالایی وارد گمرک شود، اما نتواند مجوز ورود به کشور دریافت نماید، بنابراین بازرگان مجبور به عودت دادن کالا بوده و متحمل هزینه‌هایی می‌شود.

با تشدید تحریم‌های اقتصادی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران، مدیریت منابع ارزی کشور نیز به‌عنوان یک اصل محوری در کنترل نوسان واردات کالاهای مورد نیاز مطرح شد. بازرگان کالا را ثبت سفارش نموده و جهت دریافت ارز به مراجع ذیصلاح (بانک مرکزی و مرکز مبادلات ارزی) مراجعه می‌کند. بدین‌طریق، ارز مورد نیاز بازرگان تعیین شده و به وی تخصیص می‌یابد. مدیریت تخصیص ارز به بازرگانان نیز یکی دیگر از قابلیت‌های سامانه ثبت سفارش است.

با توسعه تجارت بین‌المللی، کشورها در تلاش هستند به بازارهای جدید ورود کرده و منافع اقتصادی خود را از این طریق حداکثر کنند. در این دادوستد بین‌المللی، کشورها تخصصی عمل کرده و به سمت تولید کالاهای دارای مزیت اقتصادی می‌روند و سایر کالاها را از طریق واردات تأمین می‌کنند.

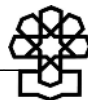
1. <https://sabtaresh.tpo.ir/>

۱. سامانه ثبت سفارش

احصای اطلاعات قابل اطمینان از میزان واردات، زمان ورود و زمان احتمالی ترخیص، نیازمند آن است که قبل از ورود کالا به محدوده مرزی کشور، این اطلاعات ثبت شده و در اختیار متولیان امر قرار گیرد. بدین سبب، ثبت اطلاعات کالاها قبل از ورود به کشور در یک سامانه مشخص جهت تسریع در فرآیندها و مراجعه ارباب رجوع به یک مرکز واحد جهت دریافت خدمت ضروری به نظر می‌رسد.

اولین قانونی که در آن از ثبت سفارش کالا نام برده شده است به سال ۱۳۵۳ بر می‌گردد. با شکل‌گیری مرکز تهیه و توزیع کالا در سال ۱۳۵۹، کلیه فرآیندهای ثبت سفارش و واردات کالا تحت مدیریت این مرکز انجام می‌شده است. در واقع، ثبت سفارش کالا در این مرکز به صورت استانی و هر استان دارای سهمیه واردات در گروه‌های کالایی مختلف بوده است. به دلیل کاغذبازی‌های متعدد برای واردات کالا در این مرکز، شورای عالی اداری در سال ۱۳۷۰ انحلال آن را تصویب نمود و واردات به بخش خصوصی جهت تسریع فرآیند واگذار گردید.

در واقع، فلسفه وجودی ثبت سفارش کالا، نیاز به هماهنگی بین دستگاه‌های مجوزدهنده و دریافت اطلاعات و آمار بوده است. برای ورود کالا به کشور نهادهای متعددی مسئول تطبیق آن با شرایط و استانداردهای ایران هستند، در حال حاضر نیز ۳۱ دستگاه در داخل کشور به کالاهای وارداتی مجوز ورود می‌دهند. در نبود این سازوکار، گاهی واردکنندگان کالایی را به کشور وارد می‌کردند و در زمان ورود کالا به گمرک متوجه می‌شدند که کالای مذکور مدتی است که از سوی نهاد مجوزدهنده

ممنوع اعلام شده است. در این شرایط، بازرگانان مجبور به عودت کالا و تحمل زیان‌های ناشی از آن می‌گردید. لذا تصمیم بر این گرفته شد تا قبل از اینکه بازرگانان در کشور مبدأ برای خود تعهدی ایجاد نمایند، از نهادهای مجوزدهنده تأیید ورود کالا به کشور را دریافت نمایند و از زیان‌های وارده جلوگیری شود. بدین ترتیب ثبت قبل از ورود کالاها به کشور موسوم به «ثبت سفارش» شکل گرفت. اما این فرآیند به شدت دستی و سنتی بوده و اطلاعات حاصله از آن نیز با دقت قابل استحصال نبوده است. لذا در سال ۱۳۸۶، وزیر بازرگانی وقت تصمیم به الکترونیکی کردن کلیه فرآیندهای ثبت سفارش کالا گرفت و از ابتدای سال ۱۳۸۷ به صورت تدریجی از حالت سنتی به الکترونیکی تغییر وضعیت یافت و نهایت در سال ۱۳۸۸ به صورت کاملاً الکترونیکی آغاز به کار کرد.

در سال ۱۳۹۰، با توجه به تشدید تحریم‌های غرب علیه ایران، مدیریت تخصیص ارز و کمبود منابع ارزی مسئله‌ای بود که نقش ثبت سفارش را برجسته‌تر ساخت. در واقع شوک ارزی در سال ۱۳۹۱، ایجاد اتصال بین پورتال ارزی بانک مرکزی، سامانه ثبت سفارش و سیستم گمرکی برای تخصیص ارز از دیگر مواردی است که بر اهمیت این سامانه می‌افزاید.

۱-۱. کارکردهای ثبت سفارش

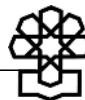
- ابزار تنظیم بازار: از طریق ثبت سفارش، امکان پیش‌بینی روند واردات کالا طی دوره‌های آتی با هدف برنامه‌ریزی‌های متناسب به‌ویژه در زمینه تنظیم بازار داخلی

فراهم می‌شود. به عبارت دیگر، با توجه به میزان تقاضای هر گروه کالایی در داخل کشور، ثبت سفارش کالا نیز متناسب با آن باید انجام گیرد نباید از حداقل مقدار مورد نیاز کمتر باشد. چنانچه ثبت سفارش در گروه کالایی مزبور کمتر از میزان مشخص شده باشد، دولت باید با تدبیری مانع از کاهش عرضه (و به تبع آن افزایش قیمت) شود. این تدابیر می‌تواند شامل تشویق واردکنندگان به واردات بیشتر، تعیین سهمیه حداقلی برای هر یک از واردکنندگان، انجام واردات از طریق شرکت‌های دولتی (شرکت بازرگانی دولتی ایران) و یا در مواردی تشویق شرکت‌های داخلی برای تولید بیشتر آن کالا از طریق ابزارهای سیاستی (پیش خرید و...) باشد.

- **ابزار کنترل بازار ارز:** اعمال کنترل بر میزان تخصیص ارز در دوره‌های کاهش درآمدهای ارزی و نیز انجام تغییرات در سبد ارزی کشور با استفاده از سامانه ثبت سفارش امکانپذیر است. اگر دولت بخواهد موجودی خود از ارزی خاص را کاهش (افزایش) دهد، اقدام به هدایت واردکننده برای عدم استفاده (استفاده) بیشتر از آن ارز می‌نماید.

- **ابزار کنترل مجوزها:** ۳۱ سازمان و نهاد اقدام به صدور مجوز برای واردات کالا به کشور می‌نمایند، اگر این اطلاعات در یک سامانه جامع ثبت سفارش ثبت نگردد، ممکن است در هنگام ورود به گمرک، مجوز واردات به بازرگان داده نشود و بازرگان مجبور به تحمل زیان و عودت کالای خود به کشور مبدأ شود.

- **ابزار سیاست تجاری:** اقدامات مربوط به ایجاد ممنوعیت یا محدودیت واردات از کشوری خاص یا کالایی خاص یا تنظیم تراز تجاری با کشوری خاص از طریق این سامانه امکانپذیر

است.^۱ این موضوع شامل مسائل سیاسی (مقطعی یا مستمر) نیز می‌شود.

۲-۱. ثبت‌ارش

سیستم الکترونیکی ثبت سفارش کالا (ثبت‌ارش) به‌منظور مکانیزه نمودن فرآیندهای مختلف اعم از ثبت‌نام، ثبت سفارش و کارشناسی آن، مکانیزه نمودن ارتباطات با کاربران و در نهایت مکانیزه نمودن ارتباطات سیستم با سازمان‌های مرتبط راه‌اندازی شده است. به موجب ماده (۸) قانون صادرات و واردات مصوب سال ۱۳۷۲ که هم‌اکنون نیز اجرا می‌شود، کلیه واردکنندگان کالا اعم از دولتی و خصوصی بجز اشخاصی که در تبصره «۲» ماده مذکور استثنا شده‌اند جهت اخذ مجوز ورود باید به سامانه ثبت سفارش مراجعه نمایند.

انجام کلیه عملیات مرتبط مانند ثبت‌نام بازرگانان و ثبت سفارش کالا در سیستم مکانیزه از جمله عملیاتی است که متولیان امر را بر آن داشته تا بتوانند در حوزه کل کشور فرآیندهای لازم را بر روی بستر وب و به‌صورت متمرکز مدیریت نمایند که اهدافی از قبیل افزایش سرعت و دقت در ثبت سفارش و ایجاد ارتباط دقیق بین سازمان‌های مرتبط در این زمینه را دنبال می‌نماید.^۲

---

۱. محمدرضا عابدین، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۷.

۲. مطابق با اطلاعات ارائه شده در سایت سازمان توسعه تجارت (<http://santaresh.tpo.ir>). اهداف اصلی این سامانه عبارتند از:

۱. افزایش دقت و سرعت در ثبت‌نام و ثبت سفارشات توسط بازرگانان در سراسر کشور،
۲. افزایش دقت و سرعت در عملکرد کارشناسان و مدیران سیستم ثبت سفارشات در سراسر کشور،
۳. ارائه اطلاعات دقیق به بازرگانان و کاربران سیستم در حداقل زمان،

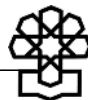
پیش‌نیاز ورود به سامانه ثبت‌ارش، داشتن کارت بازرگانی معتبر است. مرجع صدور کارت بازرگانی سازمان توسعه تجارت وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت است، ماده (۳) آیین‌نامه مربوط به صدور کارت بازرگانی مصوب شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۲۴ آذرماه ۱۳۵۸ بیان می‌دارد که «مدارک مورد نیاز و تشکیل پرونده برای متقاضیان کارت بازرگانی در اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران تنظیم و برای رسیدگی نهایی به وزارت بازرگانی ارسال می‌شود». بنابراین، کارت‌های بازرگانی توسط اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران صادر و به تأیید سازمان توسعه تجارت می‌رسد. اعتبار کارت‌ها یک ساله بوده و در حال حاضر کد کارت بازرگانی همان کد ملی افراد است و هر بازرگان می‌تواند حداکثر در سه رشته فعالیت نماید.

۲. فرآیندهای ثبت سفارش

- عضویت در سایت: سه نوع عضویت در سایت ثبت سفارش تعریف شده است:

الف) بازرگان حقیقی،

-
۴. حذف محدودیت زمانی برای انجام و پیگیری ثبت سفارشات، امور کارشناسی و مدیریت بر آن،
  ۵. ایجاد ارتباط دقیق و سریع و مطمئن با سازمان‌های مرتبط از جمله گمرک، بانک مرکزی و سایر سازمان‌های مجوزدهنده،
  ۶. بهینه‌سازی مستمر روش‌های موجود و حرکت به سوی سیستم مکانیزه کامل،
  ۷. اطلاع‌رسانی متمرکز و یکسان برای بازرگانان و اعمال قوانین و مقررات واردات و روش‌های کارشناسی در سراسر کشور.

ب) بازرگان حقوقی،

ج) عضو سایت.

در این مرحله، ثبت نام از طریق سایت به آدرس <http://sabtaresh.tpo.ir> انجام شده و بازرگان با در دست داشتن مدارک مثبت به اداره توسعه تجارت استان مراجعه می نماید. مدارک وی توسط کارشناس بررسی شده و در صورت تأیید، حساب کاربری وی فعال می شود. هر بازرگان حقیقی و حقوقی می تواند افراد عضو سایت را حداکثر تا ۴ نفر به عنوان نماینده انتخاب نماید. نماینده تمام دسترسی های بازرگان را بجز معرفی نماینده دیگر دارد. بعد از ورود به سامانه، کاربر می تواند ثبت سفارش جدید انجام دهد یا ثبت قبلی را اصلاح نماید. قبل از عملیات ثبت سفارش جدید، بازرگان باید برای فروشنده خارجی درخواست کد نماید تا بعد از ورود به سامانه این کد در حساب کاربری وی فعال شده باشد.

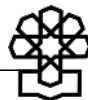
- ثبت سفارش جدید یا تقاضای افتتاح: در قسمت اول، اطلاعاتی شامل نوع

درخواست (کالا، خدمت، حمل و...)، نوع واردات (با کارت بازرگانی یا موردی)، نوع ثبت سفارش (تأمین ارز، عملیات ارزی بانکی - مشخصات بانک گشایش کننده نیز ثبت می شود و عملیات ارزی غیربانکی) و نوع قرارداد (CFR، FOB و...) ثبت می شود. در قسمت دوم، در صورتی که نوع درخواست کالا باشد، مشخصات پروفورما (شماره پروفورما، تاریخ صدور، تاریخ انقضا، مشخصات فروشنده خارجی، شناسه فروشنده خارجی، کشور ذینفع، کشور تولیدکننده، گمرک مقصد و مرز ورودی، مبلغ کل پروفورما و نوع ارز) وارد می شود. در صورتی که نوع درخواست حمل باشد، بخش

دیگری که مشخصات پروفرمای حمل می‌باشد، فعال می‌شود. در قسمت آخر اطلاعات ورودی بررسی مجدد و نهایتاً تأیید می‌شود.

- ثبت کالا و مجوز: در این قسمت، با انتخاب ثبت کالای جدید، کاربر می‌تواند کد تعرفه (کد HS) کالا را وارد یا از بین کدهای ثبت شده انتخاب نماید. اطلاعات کد تعرفه، کد شبنم و ایران‌کد نیز در این مرحله نمایش داده می‌شود. اگر کد تعرفه انتخابی مشمول ایران‌کد نباشد، اطلاعات کالا (نام فارسی و لاتین) توسط کاربر ثبت و اگر مشمول ایران‌کد باشد، بعد از انتخاب کد ملی کالا، اطلاعات مورد نیاز به‌طور خودکار وارد می‌شود. اگر کد تعرفه انتخابی، مربوط به خودرو باشد، از بین خودروهای مجاز، یک مورد انتخاب می‌شود. در ادامه سایر مشخصات کالا شامل مقدار، تعداد، واحد کالا، مبلغ فوب، استاندارد، مشخصه فنی، وضعیت کالا (نو یا مستعمل)، کد پیگیری شبنم (اگر مشمول شبنم باشد) و... وارد می‌شود و بعد از تأیید، یک ردیف کالا به کالای ثبت شده اضافه می‌شود. اگر کاربر بخواهد کالای جدیدی ثبت کند، مراحل ذکر شده در بالا برای کالای جدید تکرار می‌شود. بعد از اتمام ثبت کالا، با توجه به کد تعرفه انتخابی، مشخصات مجوزهای لازم (نام سازمان مجوز دهنده، شماره مجوز، تاریخ مجوز، تأییدکننده، نام کالا و تاریخ اعتبار) ثبت می‌شود. در نهایت، پروفرما و برگه‌های مجوز اسکن شده و در سامانه بارگذاری می‌شود تا به کارشناس ارسال شود.

- فرآیند اخذ ایران‌کد و شبنم: بازرگان به سایت ایران‌کد^۱ مراجعه نموده و فرم

درخواست عضویت را به صورت آنلاین تکمیل می‌کند. در فرم عضویت انتخاب یک نماینده ضروری است. بازرگان همراه با مدارک مثبت به نمایندگی مراجعه کرده و با تأیید نمایندگی، حساب کاربری وی فعال می‌شود تا که ه رقمی بازرگان در سامانه ایران کد تخصیص یابد. بازرگان به سامانه مراجعه کرده و با تکمیل فرم مشخصات کالا، درخواست کد ملی کالا (ایران کد) می‌نماید. براساس نوع تعرفه، هزینه ایران کد در گروه‌های کالایی مختلف دارای ضریب متفاوت است. درخواست وارد کارتابل نمایندگی شده و براساس استانداردهای تولید کد، نمایندگی کد مورد نظر را صادر و به پروفایل بازرگان ارسال می‌نماید. این ایران کد صادر شده برای واردات، قابل استفاده نیست و باید وارد «سامانه تعاملی»^۱ یا IMS^۲ شود. بازرگان با شرکت‌های بازرسی مورد تأیید سازمان ملی استاندارد ایران براساس گواهی مورد نیاز قرارداد می‌بندد. بعد از این مرحله، وارد سامانه تعاملی می‌شود. در این سامانه ۴ گزینه انتخابی وجود دارد:

۱. **انتخاب کالا:** از لیست ایران کدهای اخذ شده یک مورد را انتخاب می‌نماید.

۲. **اظهار استاندارد بین‌المللی - داخلی کالا:** بازرگان استاندارد کالای خود را به سامانه اعلام می‌نماید.

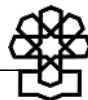
۳. **انتخاب شرکت بازرسی:** در این مرحله، بازرگان شرکت بازرسی طرف قرارداد را انتخاب و شماره و تاریخ قرارداد را درج می‌نماید. براساس نوع گواهی، درخواست استاندارد به این شرکت بازرسی ارسال می‌شود.

---

1. www.taamoli.ir

2. Interactions Management system

۴. **انتخاب گواهینامه:** از بین دسته‌بندی گواهینامه‌ها (گواهینامه تأیید نمونه در مبدا و مقصد، گواهینامه ثبت برند، گواهینامه ثبت کالا، تأییدیه تنظیم مقررات رادیویی، تأییدیه سازمان غذا و دارو، تأییدیه سازمان دخانیات ایران و...) یک مورد را انتخاب نموده و فایل مربوطه را نیز بارگذاری می‌نماید. اگر نوع گواهینامه تأیید نمونه کالا در مقصد باشد، نمونه را به شرکت بازرسی تحویل می‌دهد و در سایر موارد شرکت بازرسی صحت گواهینامه ارسالی توسط بازرگان را تأیید می‌نماید. با تأیید شرکت بازرسی، ایران‌کد کالا به مدت اعتبار گواهی شرکت بازرسی (عموماً یک ماه) فعال می‌شود و بازرگان می‌تواند هنگام ثبت سفارش کالا، ایران‌کد فعال شده خود را از سامانه ایران‌کد فراخوانی نماید تا در فرآیند ثبت سفارش از آن استفاده نماید. در صورتی که کالای مورد نظر، مشمول طرح شبینم (شبکه بازرسی و نظارت مردمی) باشد، بازرگان به سامانه شبینم^۱ مراجعه نموده و ثبت‌نام نموده و کارگزاری خود را انتخاب می‌نماید. آنگاه با مدارک مثبت به کارگزاری مراجعه نموده تا حساب کاربری وی بعد از تأیید کارگزاری فعال شود. با فعال شدن حساب کاربری، بازرگان کالای خود را ثبت می‌نماید. این ثبت کالا می‌تواند براساس ایران‌کد یا غیر آن باشد. بعد از ثبت کالا، به‌ازای هر تعداد از کالای ثبت شده درخواست برچسب شبینم می‌شود و به‌ازای هر عدد برچسب هم مبلغ ۸۰۰ ریال پرداخت می‌شود. بعد از تأیید پرداخت «کد ثبت درخواست شبینم» دریافت می‌شود تا در سامانه ثبت سفارش از آن استفاده شود. تعداد برچسب درخواستی در سامانه شبینم با تعداد ثبت شده در سامانه ثبت

سفارش نیز به صورت سیستمی کنترل می شود.

- بررسی کارشناس و تحویل برگه ثبت سفارش: اطلاعات فوق وارد کارتابل

کارشناس مربوطه شده و با قوانین، بخشنامه ها و مجوزها تطبیق داده می شود. در صورت تأیید، مبلغ کارمزد توسط سامانه محاسبه و به اطلاع بازرگان می رسد. پرداخت به سه شیوه انجام می شود:

(الف) واریز بانکی،

(ب) واریز اینترنتی،

(ج) پرداخت از طریق دستگاه های کارتخوان موجود در سازمان توسعه تجارت.

بعد از تأیید پرداخت، بازرگان به قسمت تحویل برگه ثبت سفارش مراجعه

می نماید. در این قسمت نیز کنترل نهایی توسط کارشناس چاپ انجام شده و با

الصاق هلوگرام، برگه ثبت سفارش به بازرگان تحویل می شود. اگر نوع عملیات ارزی،

بانکی باشد، سه برگ (بانک عامل، بانک مرکزی و گمرک) و در غیر این صورت، یک

برگ (گمرک) چاپ می شود تا بازرگان ادامه فرآیند واردات را از طریق بانک با گمرک

پیگیری نماید.

- جایگزینی ثبت سفارش: زمانی که تغییر در هر یک از اطلاعات برگه ثبت

سفارش رخ دهد (تغییر در ارزش، مقدار، نوع عملیات ارزی، بانک گشایش کننده و...)

بازرگان می تواند با ارائه پروفرمای جدید، درخواست جایگزینی نماید. جایگزینی

زمانی قابل انجام است که برگه ثبت سفارش در هیچ کدام از فرآیندهای واردات

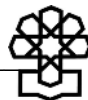
استفاده نشده باشد. با مراجعه به سامانه ثبت سفارش و ارائه کد ۷ رقمی (شماره

درخواست) ثبت سفارش، کاربر درخواست سابق را مشاهده نموده و در صورت نیاز تغییر می‌دهد. این درخواست جدید به همراه دلیل جایگزینی ثبت سفارش، به کارشناس مربوطه ارسال شده و با تأیید وی، کاربر می‌تواند برگه ثبت سفارش جایگزین شده را از قسمت چاپ دریافت نماید تا ادامه فرآیند واردات را طی کند. فرآیند جایگزینی ثبت سفارش مشمول هزینه (بجز هزینه چاپ) نمی‌شود.

- اصلاح ثبت سفارش: چنانچه بازرگان از برگه ثبت سفارش خود در یکی از فرآیندهای واردات استفاده کرده باشد (بانک یا گمرک)، در صورت نیاز به تغییر، درخواست اصلاحیه می‌دهد. اگر برگه ثبت سفارش در بانک استفاده شده باشد، از بانک عامل نیز نامه‌ای جهت صحت ادعای بازرگان درخواست می‌شود. بازرگان به سامانه مراجعه نموده و ادامه مسیر مطابق با مرحله «جایگزینی ثبت سفارش» می‌باشد.

- تمدید ثبت سفارش: در حال حاضر، مجوزهای ثبت سفارش دو یا سه ماهه است. بعد از اتمام این اعتبار، بازرگان تا دو بار می‌تواند این ثبت سفارش را تمدید نماید. تاریخ اعتبار در مورد ثبت سفارش‌های بانکی تا تاریخ سررسید اسناد بانکی معتبر می‌باشد (که گاهاً به ۲۴ ماه هم می‌رسد) و نیاز به تمدید ندارد. اما اگر ثبت سفارش غیربانکی باشد، با مراجعه به سایت درخواست تمدید می‌دهد و هزینه کارمزد را مجدداً به‌طور کامل پرداخت می‌نماید.

- ابطال ثبت سفارش: اگر بازرگان به هر دلیل، از واردات منصرف شود، می‌تواند درخواست ابطال بدهد و کارمزد پرداخت شده را به درخواست‌های دیگر خود منتقل نماید.

- انواع روش‌های واردات کالا از طریق ثبت سفارش

۱. واردات از محل سهمیه‌های ارزی مصوب جهت گشایش اعتبار اسنادی در بانک (پس از تخصیص ارز توسط سازمان تخصیص‌دهنده ارز در قسمت مرتبط اوراق).
۲. واردات کالا با ارز آزاد جهت گشایش اعتبار اسنادی در بانک.
۳. واردات در مقابل صادرات به نام شخص صادرکننده (غیرقابل واگذاری) از مبدأ کلیه کشورها.
۴. واردات در مقابل صادرات به کشورهای آسیای میانه و آفریقا به نام صادرکننده یا به نام دیگری با واگذاری رسمی از طریق دفاتر اسناد رسمی از مبدأ همان کشورها (حق واگذاری به غیر برای یک بار است).
۵. واردات به صورت بدون انتقال ارز از محل سرمایه‌گذاری خارجی پس از تأیید سازمان سرمایه‌گذاری، وزارت امور اقتصادی و دارایی.
۶. واردات به صورت بدون انتقال ارز ماشین‌آلات، تجهیزات تولیدی، قطعات یدکی و مواد اولیه و واسطه‌ای واحدهای صنعتی و معدنی دارای پروانه بهره‌برداری و ابزارآلات از محل ماده (۶) قانون تسهیل نوسازی صنایع کشور.
۷. واردات به صورت بدون انتقال ارز از محل فهرست اقلام مجاز اعلام شده.
۸. واردات به صورت بدون انتقال ارز از محل مصوبات کمیسیون چهار نفره مستقر در دفتر ثبت سفارشات.^۱

---

۱. به استناد اصل یکصد و بیست و هفتم قانون اساسی، هیئت وزیران طی مصوبه شماره ۴۳۰۱۶/ت/۲۵۷ - ۵ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۹ شورای عالی امنیت ملی و وزارت امور اقتصادی و دارایی، صنایع و معادن، بازرگانی و رئیس کل بانک مرکزی جمهوری

شایان ذکر است جهت واردات و ترخیص کالاهای ثبت سفارش شده از محل بند ۲ الی ۸ این قسمت گشایش اعتبار اسنادی از طریق بانک الزامی نیست و برای بندهای ۳ و ۴ ارائه اظهارنامه صادراتی معادل ارزش کالا به گمرک الزامی است. واحدهای تولیدی فاقد کارت بازرگانی می‌توانند برای واردات ماشین‌آلات، تجهیزات و اجزا و قطعات مورد نیاز مبادرت به اخذ کارت موقت از اداره کل مقررات صادرات و واردات نمایند.

۳. سیستم‌های استاندارد کدگذاری کالا و خدمات

برای سهولت در خدمات‌دهی و افزایش سرعت و دقت در فرآیندها، استفاده از فناوری اطلاعات اجتناب‌ناپذیر است. استانداردهای کدگذاری متعددی در سطح جهان برای شناسایی و طبقه‌بندی کالاها توسعه یافته که هر کدام دارای کاربردهای متفاوت بوده و در حوزه‌های کالایی مختلف استفاده می‌شود. مهمترین این استانداردها عبارتند از: CPC، UMDNS، NSPSC، HS، SIC، HS و Gs1 (یا ایران‌کد)، که در ادامه به مختصری از هریک

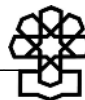
اسلامی ایران را به‌عنوان نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور در مورد تشخیص و موافقت با واردات کالاهایی که مشمول بندهای ماده (۳۸) آیین‌نامه اجرای قانون مقررات صادرات و واردات نمی‌شوند، تعیین نمود.

- برای طرح پرونده در کمیسیون ۲ نوع فرم پذیرش و اطلاعات پرونده تهیه شده که در اختیار متقاضیان قرار می‌گیرد.

● فرم ۱ - برای کالاهایی که به‌صورت بدون انتقال ارز و خارج از سیستم بانکی کشور وارد گردیده است و سایر موارد.

● فرم ۲ - برای تمدید و قطعی نمودن پروانه‌های ورود موقت شده که موعده قانونی آنها سپری گردیده است.

- مدارک مورد نیاز برای طرح پرونده در کمیسیون چهار نفره در این فرم‌ها درج گردیده است.

پرداخته می‌شود. کدگذاری حرفه‌ای تأیید شده^۱ یا CPC یک استاندارد طلایی برای کدگذاری دارویی است که در زمینه پزشکی استفاده شده و توسط بیش از ۸۰ هزار متخصص مورد استفاده قرار می‌گیرد. کد استاندارد محصولات و خدمات سازمان ملل^۲ یا UNSPSC یک سیستم کدگذاری کالا و خدمات برای استفاده در تجارت الکترونیک است که با همکاری مشترک برنامه توسعه سازمان ملل و شرکت دان و برداستریت^۳ ایجاد شده است، این استاندارد کدگذاری ۸ رقم بوده و به صورت سلسله‌مراتبی است. سیستم نامگذاری جهانی ابزارهای پزشکی^۴ یا UMDNS یک طبقه‌بندی کدگذاری شده برای ابزارهای پزشکی است که شامل حروف و اعداد بوده و دارای اشکال مرجع متعددی است. طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد صنعتی^۵ یا ISIC یک سیستم بین‌المللی برای دسته‌بندی داده‌های اقتصادی در زمینه‌های تولید، اشتغال، تولید ناخالص داخلی و دیگر حوزه‌های اقتصادی است. از این سیستم کدگذاری برای مقایسه داده‌های ملی استفاده می‌شود. دو سیستم دیگر (HS و Gs1 یا ایرانکد) که هم اکنون برای شناسایی کالا در سامانه ثبت سفارش و گمرک استفاده می‌شود با جزئیات بیشتری در ادامه می‌آید.

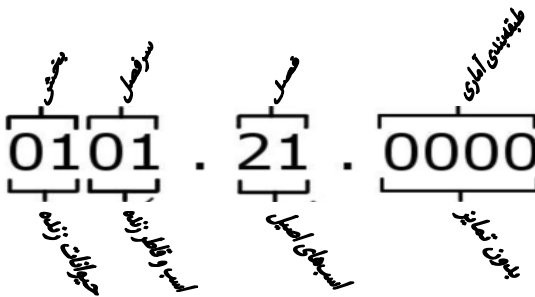
۱-۳. سیستم کدگذاری HS

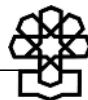
سیستم کدگذاری و توصیف همگن کالا^۶ یا HS یک سیستم بین‌المللی از نام‌ها و

-
1. Certified Professional Coder
  2. United Nations Standard Products and Services Code
  3. Dun and Bradstreet
  4. Universal Medical Device Nomenclature System
  5. International Standard Industrial Classification
  6. Harmonized Commodity Description and Coding System

شماره‌ها برای طبقه‌بندی محصولات تجاری است که به وسیله سازمان جهانی گمرک توسعه یافته است. تحت کنوانسیون HS، کشورها موظف هستند که برنامه تعرفه‌شان را براساس نامگذاری HS^۱ پایه‌ریزی کنند. این سیستم با تخصیص کد به محصولات خام و طبیعی شروع می‌شود و به طبقه‌بندی‌های کالایی پیچیده‌تر می‌رسد. کدهای با بیشترین پوشش، ۴ رقمی بوده و به عنوان سرکد شناخته می‌شوند. با استفاده از ۶ رقم بعدی، زیرگروه‌ها تعیین می‌شوند. برای اطمینان از همسو بودن، تمام کشورها موظف هستند که تمام ۴ رقم و زیرگروه‌های ۶ رقمی را مطابق با استانداردهای بین‌المللی به کار گیرند. در شکل ۱ نمونه‌ای از کد HS که مربوط به قسمت حیوانات زنده و محصولات حیوانی می‌باشد، ارائه شده است.

شکل ۱. نمونه کد HS

۲-۳. کد ملی کالا یا GS1

کد ملی کالا یا ایران کد، نظام ملی طبقه‌بندی و شماره‌گذاری کالا و خدمات در ایران است. سیستم مشابه با ایران کد در سطح بین‌المللی استاندارد جهانی واحد^۱ یا کد GS1 نام دارد که توسط یک انجمن غیرانتفاعی بین‌المللی مدیریت می‌شود و به‌لحاظ کارکردی همانند ایران کد عمل می‌کند. این نظام تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان را قادر می‌سازد که کالاها و خدمات را شناسایی، طبقه‌بندی و کدگذاری کنند. ایران کد یک نظام اطلاعاتی است که در پی سازماندهی و تدوین اطلاعات اساسی و پایه کالاها و خدمات در محدوده جغرافیایی کشور جمهوری اسلامی ایران در قالبی استاندارد شده و مدون است. پس از آنکه کالا یا خدمت شناسایی شد و اطلاعات آن با استاندارد ایران کد مطابقت پیدا کرد به هر کالا یا خدمت یک شماره یا کد منحصر به فرد و یکتا اختصاص می‌یابد. ساختار داده‌ای کد ملی برای کالاها با ساختار داده‌ای کد ملی در خدمات متفاوت است.

کد ملی کالا یک کد ۱۶ رقمی است که به‌صورت منحصر به فرد به هر قلم کالای موجود در زنجیره تأمین اختصاص می‌یابد و امکان درج آن در قالب بارکد بر روی کالاها وجود دارد. این کد، وسیله‌ای برای شناسایی منحصر به فرد اقلام است. به این معنی که به هر نوع کالا یک کد یکتا اختصاص داده می‌شود و برای هیچ دو کالایی کد یکسان وجود ندارد. کد ملی کالا دارای سه جزء اصلی است:

الف) ۷ رقم ابتدایی آن کلاس کد نام دارد که بیانگر جایگاه کالا در ساختار

طبقه‌بندی کالاها با اندکی تغییر است. این بخش از کد صرفنظر از عرضه‌کننده کالا برای کالاهای مشابه یکسان است،

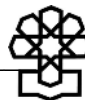
(ب) ۵ رقم میانی بیانگر کد عرضه‌کننده است که توسط مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات و یا از طریق شرکت‌هایی تحت عنوان شرکت‌های همکار به عرضه‌کننده ارائه می‌شود. این شرکت‌ها از طرف مرکز ملی شماره‌گذاری کالا و خدمات مجوز ثبت‌نام از عرضه‌کنندگان را دارا هستند.

(ج) ۴ رقم انتهایی، سریال یک قلم کالای منحصر به فرد را مشخص می‌کند که براساس معیارهای عرضه‌کننده مربوطه تعیین می‌شود. نمونه ایران کد در نمودار ۱ ارائه شده است.

نمودار ۱. نمونه کد ملی کالا (ایران کد)

شکل: یک نمونه کد ملی برای ابزار دست شرکت آلفا

۴. ثبت سفارش در دیگر کشورها

بررسی تجربیات سایر کشورها در هر حوزه‌ای، کمک شایانی به کاهش دوباره‌کاری و آزمون و خطا در پیشبرد طرح‌های ملی می‌نماید. ثبت سفارش نیز از این قاعده مستثنا نیست.

با بررسی مکرر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی در زمینه مدیریت واردات، سامانه‌های مشابه با ثبت سفارش جهت مدیریت و کنترل واردات در چند کشور مورد بررسی قرار گرفته است. در کنار چنین سامانه‌هایی در بعضی کشورها، نهادهایی جهت جلوگیری از تجارت ناعادلانه و کنترل تبانی شکل گرفته است تا نوسانات واردات کالا و تأثیر آن بر مصرف‌کننده را از لحاظ حقوقی و قانونی پیگیری نماید. اگر ثبت سفارش را اظهار کالا پیش از ورود به گمرک مقصد در نظر بگیریم، نهادهای متعددی را می‌توان در سایر کشورها یافت که بدین منظور طراحی شده‌اند.

۴-۱. ایالات متحده

«سامانه اظهارنامه خودکار»^۱ یا AMS تحت مدیریت اداره حفظ مرزها و گمرکات ایالات متحده^۲ از بازرگانان درخواست می‌کند تا در مدت زمان معینی قبل از ورود کالا به ایالات متحده اطلاعات کالاهای وارداتی را اظهار کنند. AMS یک سامانه کنترل موجودی و اعلام ترخیص کالاهاست که شناسایی و ترخیص محموله‌ها را

1. Advance Manifests Systems

2. U.S. Customs and Border Protection

تسهیل می‌کند. این سامانه قبل از ورود کالا به بازرگانان اعلام می‌دارد که چه زمانی محموله آنها ترخیص خواهد شد. AMS اظهار کالا و پردازش اطلاعات را سرعت می‌بخشد در حالی که کاغذ بازی و تشریفات زائد را کم می‌کند، با این سامانه ذینفعان اطلاعات رهگیری دقیق‌تری دریافت خواهند کرد و اداره گمرک آمریکا نیز با کارآیی بالا به واردکنندگان ارائه خدمت می‌کند.^۱

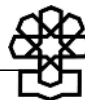
اداره واردات^۲ نیز در این کشور متولی اجرای قوانین و مقرراتی است که از واردات ناعادلانه پیشگیری کند و مانع از بین رفتن فرصت‌های شغلی شود و قدرت رقابتی صنایع آمریکا را حفظ کند. مهمترین برنامه‌های این اداره، برنامه تجارت خارجی^۳، برنامه واردات قانونی^۴ و برنامه‌ها و موافقتنامه‌های صنایع خاص مانند برنامه منسوجات و پوشاک^۵ و سامانه صدور مجوز، تحلیل و رصد واردات فولاد^۶ بوده است.

۲-۴. اتحادیه اروپا

سامانه کنترل واردات^۷ بخشی از سیستم یکپارچه واردات اتحادیه اروپاست^۸ که برای تسهیل رویه‌های وارداتی طراحی شده است. بنابراین، بازرگانان تنها باید یکبار

۱. محمدرضا عابدین، بررسی فرآیند ثبت سفارش واردات و امکان حذف آن و تجربیات کشورها، ۱۳۸۷.

2. Import Administration
3. Foreign Trade Zones
4. Statutory Import Program
5. Textiles and Apparel Program
6. Steel Import Monitoring and Analysis licensing system
7. Import Control System
8. EU-wide Automated Import System

اطلاعاتشان را وارد کنند. اصلاحیه سیستم کد گمرکات اتحادیه اروپا برای امنیت و سلامتی، بازرگانان را ملزم ساخته است تا خلاصه اظهارنامه الکترونیکی ورود کالا به یک بندر یا فرودگاه را در یک زمان معین قبل از رسیدن کالاها اعلام کنند، گرچه مقصد نهایی آن محموله خارج از اتحادیه اروپا باشد.

برای تطبیق با این سامانه، بازرگانان موظف هستند که اطلاعات ورود به کالا به این اتحادیه را در قالب «اظهارنامه خلاصه ورود»^۱ یا ENS به سامانه کنترل واردات اعلام نمایند. اطلاعات شناسایی کالا، شرکت‌های درگیر در جابجایی، هواپیما و مسیر ورود به اتحادیه اروپا از مهمترین اطلاعاتی هستند که باید در قالب ENS به سامانه کنترل واردات اتحادیه اروپا اعلام شوند.^۲

۴-۳. کانادا

سامانه «اطلاعات تجاری پیش از ورود»^۳ یا ACIS سیستمی است که اطلاعات کالاها را پیش از ورود به کانادا به صورت الکترونیک از بازرگانان و ذینفعان متعدد جمع‌آوری و به کارشناسان آژانس خدمات مرزی کانادا^۴ ارائه می‌کند. هدف این سامانه، شناسایی خطرات سلامتی، بهداشتی و امنیتی مرتبط با کالاهای تجاری قبل از ورود به کاناداست. فاز اول این سامانه که در سال ۲۰۰۴ راه‌اندازی شد، از بازرگانانی که کالاهای آنها از طریق حمل‌ونقل دریایی به بنادر کانادا می‌رسید در

1. Entry Summary Declaration

2. Import Administration, the International Trade Administration, 2013.

3. Advance Commercial Information System

4. Canada Border Services Agency

خواست می‌کرد که اطلاعات کالاهای خود را در بازه‌های زمانی معین شده (معمولاً یک ماهه) قبل از ورود به کانادا اعلام کنند. فاز دوم که در سال ۲۰۰۶ مورد بهره برداری قرار گرفت، شامل کالاهای حمل‌ونقل هوایی شد. در فاز سوم، سامانه Emanifest راه‌اندازی شد تا کالاهایی که به‌صورت زمینی و هوایی نیز به کانادا وارد می‌شوند را نیز وارد سامانه کند.

۴-۴. ترکیه

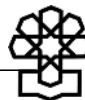
سامانه کنترل واردات^۱ بخشی از مقررات تجارت خارجی ترکیه است که جهت استاندارد و هماهنگ‌سازی با سیستم یکپارچه واردات اتحادیه اروپا از سال ۲۰۰۴ تاکنون راه‌اندازی شده است.

در این راستا فرمان شورای وزیران در خصوص ایجاد مقررات فنی و استاندارد برای تجارت خارجی در قالب قوانین منتشر شده است.

اجرای این کنترل‌ها از ماشین‌آلات، تجهیزات و لتاژ پایین، اسباب‌بازی‌ها، باتری، تجهیزات پایانه‌های مخابراتی و محصولات کشاورزی شروع شده است. علاوه بر این یک نظارت قدرتمند بر تمامی محصولات موجود در بازار فارغ از اینکه وارداتی باشند و یا تولید داخل، صورت می‌گیرد و محصولاتی که خطرات جدی برای جامعه در پی دارند، از بازار خارج خواهند شد. این بررسی‌ها توسط مؤسسه استاندارد ترکیه^۲ صورت می‌گیرد. البته اگر محصول وارداتی یکی از گواهینامه‌های بین‌المللی استاندارد

---

1. Import Control System
2. Turkish Standards Institute (TSE)

از قبیل (IEC, CENELEC, ETSI, ISO,...) را داشته باشند نیازی برای کسب مجوز از سازمان استاندارد ترکیه ندارد.^۱

۴-۵. پاکستان

در پاکستان واردکنندگان و صادرکنندگان باید با هماهنگی دفتر توسعه صادرات^۲ این کشور اقدام به واردات و یا صادرات نمایند. در این راستا سامانه‌ای برای ثبت‌نام تجار اعم از صادرکنندگان و واردکنندگان جهت واردات یا صادرات طراحی شده که زیرمجموعه دفتر توسعه صادرات این کشور است. تمامی صادرکنندگان و واردکنندگان به‌عنوان یک عضو سازمان تجاری شناخته می‌شوند که وابسته به فدراسیون اتاق‌های بازرگانی و صنعت پاکستان می‌باشد.^۳

۴-۶. چین

همانند بسیاری از کشورها مقررات واردات چین نیز به سرعت در حال تغییر است. طی چند سال گذشته تعداد بسیار محدودی از شرکت‌های چینی مجاز به واردات بودند. پس از ورود چین به سازمان تجارت جهانی شرکت‌های بیشتری به عرصه واردات روی آوردند و جهت واردات باید از طریق وزارت بازرگانی^۴ و یا دفاتر محلی مجاز با توجه به قوانین تجارت خارجی اقدام به پرکردن و ثبت‌نام در سامانه

---

1. [Http:// www. Tradeturkiye.com/library/ articles/ 76](http://www.Tradeturkiye.com/library/articles/76) – import – Control – System – in- Turkey

2. Office of Export Promotion

3. Federation of Chambers of Commerce and Industry

4. Ministry of Commerce (MOFCOM)

تجارت خارجی نمایند.^۱

۴-۷. سایر کشورها

در سایر کشورها نیز جهت انجام واردات باید اقداماتی صورت گیرد و واردکننده باید هدف خود را از انجام واردات را در قالب اظهارنامه واردات^۲ بیان نماید. البته این فرم در کشورهای مختلف نام‌های متفاوتی دارد. برای مثال در تانزانیا و غنا و استرالیا تحت عنوان (IDF)،^۳ در توگو و نیجر تعهدنامه واردات،^۴ در اکوادور با نام (SDI)،^۵ در سنگال، کنگو، بورکینافاسو به نام (DPI)،^۶ در بنگلادش با نام (IO)^۷ و در آنگولا تحت عنوان (PIP)^۸ شناخته می‌شوند.^۹

۴-۸. جمع‌بندی ثبت سفارش در این کشورها

۱. از منظر مشمولیت کالاهای تحت پوشش سامانه‌های کنترل واردات در سایر کشورها می‌توان گفت غالباً هیچ‌گونه محدودیتی در واردات کالاها وجود ندارد و معمولاً محدودیت‌ها به صورت تعرفه‌ای و اخذ مالیات می‌باشند.

1. [Http://www.Tradecommissioner.gc.ca/eng/document.jsp?did=125684 & cid = 512 & oid = 32](http://www.Tradecommissioner.gc.ca/eng/document.jsp?did=125684&cid=512&oid=32)

2. Import Declaration From (IDF)

3. **Ibide.**

4. Intention demportation (II)

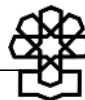
5. Sollicitud d'le Inspection

6. Declaration Preadable d' Importation (DPI)

7. Inspection Order (IO)

8. Pre – shipment Inspection Request (PIP)

9. [Http://www.Cotecna.com/News – and – Nedia/ Glossary/ Import – Declaration](http://www.Cotecna.com/News-and-Nedia/Glossary/Import-Declaration)

۲. نهاد ناظر در این کشورها تحت نظر دولت می‌باشد به طوری که در برخی از کشورها بیش از یک نهاد جهت کنترل واردات وجود دارد.

۳. هدف تمامی سامانه‌های طراحی شده کاستن از کاغذبازی و تشریفات زائد، ارائه خدمات با سرعت بیشتر، جلوگیری از واردات ناعادلانه، رصد کامل واردات جهت تدوین استراتژی‌های میان‌مدت و بلندمدت، افزایش درآمدهای دولتی و ... می‌باشد.

۵. مزایای ثبت سفارش

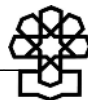
- مشخص شدن مجوزهای لازم جهت ورود کالا به کشور قبل از رسیدن به گمرک،
- برنامه‌ریزی جهت واردات با توجه به ثبت سفارش‌های انجام شده،
- مدیریت نحوه تخصیص ارز،
- ابزار اعمال سیاست تجاری،
- تسریع در فرآیند ثبت سفارش جهت واردات کالا و حذف سیستم‌های پیچیده کاغذبازی.

۶. مشکلات اجرایی ثبت سفارش

- استفاده از سیستم کدینگ HS: یکی از بزرگ‌ترین مشکلات سامانه ثبت سفارش، استفاده از سیستم کدگذاری HS است. بدین معنی که در این سیستم کدگذاری، یک کد برای کالاهای متعدد و بعضاً چندین کد برای یک کالا مورد استفاده قرار می‌گیرد که این

موضوع امکان سوءاستفاده برای برخی افراد را فراهم کرده است. بدین معنی که بازرگان با وارد کردن یک کد HS می‌تواند تنوعی از کالاها را وارد نماید. به‌عنوان مثال، کد تعرفه ۳۴۰۱۲۰۹۰ شامل کالاهای ماشین‌آلات و وسایل مورد استفاده در علوم پزشکی، جراحی، دندانپزشکی یا دامپزشکی است، این سوءاستفاده شامل تفاوت در حقوق ورودی یا مجوزهای مورد نیاز برای کدهای مشابه است. به‌گونه‌ای که برای بعضی از کدهای HS، ۲۰۰ ایران کد وجود دارد. علاوه بر این، هر گروه کالایی دارای کد تعرفه سایر (اصطلاحاً سایر یک خط، دو خط و سه خط) است که در این حالت اطلاعات کالا در سامانه موجود نیست و به‌صورت دستی وارد می‌شود. درواقع، سیستم طبقه‌بندی HS پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی فرآیندهای واردات نمی‌باشد.

- امکان سوءاستفاده از کارتهای بازرگانی یک سال مصرف: با توجه به اینکه صلاحیت حرفه‌ای متقاضیان دریافت کارت بازرگانی در حوزه واردات توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران هنگام صدور کارت بازرگانی به درستی سنجیده نمی‌شود، هر کسی به راحتی می‌تواند کارت بازرگانی دریافت نموده و با یک وکالتنامه در اختیار دیگران قرار دهد. از آنجا که مالیات این کارتها یک‌ساله و در زمان تمدید بررسی می‌شود، سودجویان (فردی غیر از صاحب کارت) می‌توانند به راحتی یک سال بدون پرداخت مالیات، تجارت کنند. بعد از یک سال برای تمدید، نیاز به مفاصاحساب مالیاتی است، با توجه به اینکه معمولاً رقم پرداخت مالیات زیاد است (به دلیل حجم تجارت بالا)، این‌گونه کارتها تمدید نمی‌شود و فرد سودجو از کارتهای جدید دیگری برای سال بعد استفاده می‌نماید. این فرآیند برای کارتهای

جدید نیز تکرار می‌شود و در واقع، سودجویان هر سال با کارت‌های به اصطلاح یک سال مصرف و بدون پرداخت مالیات^۱ فعالیت می‌کنند. لازم به ذکر است که اصلاح آیین‌نامه صدور کارت بازرگانی در دستور کار مسئولین ذیربط در سازمان توسعه تجارت قرار گرفته است. ولی هنوز مشکل برطرف نشده است.

- فروش برگه‌های ثبت سفارش: چنانچه واردات کالایی به‌دلایلی ممنوع اعلام شود، ثبت سفارش‌های انجام شده قبل از تاریخ ممنوعیت دارای اعتبار بوده و دارنده برگه ثبت سفارش می‌تواند اقدام به فروش این برگه‌ها نماید. در واقع، اکثر این گونه ثبت سفارش‌ها متعلق به بازرگانانی است که مورد سوءاستفاده اشخاص دیگر قرار گرفته‌اند، بدین صورت که سودجویان از افرادی که اطلاع کافی ندارند، درخواست اخذ کارت بازرگانی می‌کنند. کارت توسط سودجویان مورد استفاده قرار گرفته، اما پرداخت مالیات و بعضاً حق ورودی به عهده این فرد ناآگاه خواهد بود. این افراد غالباً تمکن مالی چندانی نداشته و امکان دریافت مالیات و حق ورودی از دولت سلب می‌شود. در بعضی موارد، حتی حقوق ورودی نیز قابل وصول نیست، بدین شکل که جهت تسهیل واردات به کشور (مشابه بسیاری از کشورها) گمرک با بازرگان توافق می‌کند که وی حقوق ورودی را به‌صورت اقساطی پرداخت نماید. به‌دلیل عدم تأمین وثیقه لازم و مشخص نبودن دقیق هویت دارنده کارت بازرگانی امکان وصول حقوق ورودی از طریق مراجع قضایی وجود نخواهد داشت. این مشکل با اصلاح نحوه صدور کارت بازرگانی قابل حل است.

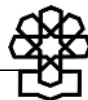
---

۱. این نوع مالیات، مالیات بر درآمد بوده و حدوداً معادل ۲۵ درصد سود سالیانه بازرگان است، به‌نظر می‌رسد بهتر است در درصد این نوع مالیات تجدید نظر صورت پذیرد.

- **جعلی بودن پروفرما:** عدم امکان صحت سنجی اطلاعات ارائه شده در پروفرما، این فرصت را برای بازرگان ایجاد کرده است تا با ارائه پروفرمای جعلی، کم‌اظهاری یا بیش‌اظهاری نماید. کم‌اظهاری غالباً در مورد کالاهایی مصداق دارد که واردات آنها غیربانکی است و بیش‌اظهاری نیز معمولاً در مورد کالاهایی اتفاق می‌افتد که از سیستم بانکی ارز دریافت کرده‌اند. با اتصال ثبتارش به پورتال ارزی و گمرک، ارائه پروفرمای جعلی در مورد واردات بانکی کمتر می‌شود. اما در مورد واردات غیربانکی، این مشکل همچنان به قوت خود باقی است.

- **عدم امکان اتکا به اطلاعات سامانه ثبت سفارش برای مدیریت تنظیم بازار:** تشخیص کد تعرفه کالا یا ارزش آن در حوزه اختیارات گمرک بوده که آن هم پس از ورود کالا و رویت آن از نزدیک امکانپذیر است و چه بسا تعرفه تأیید شده ثبت سفارش در گمرک تغییر نماید و کالا با تعرفه دیگری منطبق شده و وارد کشور گردد، درحالی که در ثبت سفارش تعرفه دیگری ثبت شده است. در مواردی نیز ارائه کد تعرفه غیرواقعی توسط بازرگان عمده است، زیرا با تغییر تعرفه در گمرک، بازرگان به راحتی از برخی مجوزها عبور می‌کند. از نظر آماری، اطلاعات ثبت سفارش گاهاً قابل اعتماد و اعتنا نیست. زیرا بسیاری از تجار و بازرگانان یا واردکنندگان کالا بعد از ثبت سفارش به خاطر تغییر شرایط بازار، یا فقدان نقدینگی و دلایل دیگر اقدام به واردات کالا نمی‌کنند.

- **صدور ثبت سفارش و کارت بازرگانی به صورت کاغذی:** با توجه به توسعه سیستم‌های اسکن و چاپ، تغییر اطلاعات یک سند که فاقد آیتم‌های امنیتی (هولوگرام،

چاپ امنیتی و...) باشد کار ساده‌ای است. برگه ثبت سفارش نیز از این قاعده مستثنا نیست. تغییر اطلاعات برگه‌های ثبت سفارش در هر مرحله‌ای می‌تواند صورت گیرد و منجر به سوءاستفاده شود. با توجه به امکان اتصال سیستمی پایگاه‌های اطلاعاتی صدور کارت بازرگانی و ثبت‌ارش، لزومی ندارد که یک کارت مجزا صادر شود و در اختیار بازرگان قرار گیرد. کارت بازرگانی در ثبت سفارش و گمرک قابل استفاده است که این دو نهاد نیز می‌توانند به صورت سیستمی اطلاعات را از سامانه صدور کارت بازرگانی (واقع در اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران) دریافت کنند. در مورد ثبت سفارش نیز این موضوع مصداق دارد، گمرک و بانک مرکزی می‌توانند به صورت سیستمی اطلاعات را از ثبت سفارش دریافت کنند و نیازی به صدور برگه ثبت سفارش به صورت کاغذی نیست. حذف صدور کاغذی کارت‌های بازرگانی و برگه ثبت سفارش، تا حدی مانع سوءاستفاده‌ها در فرآیندهای اصلاح، جایگزینی، تمدید و جعل ثبت سفارش خواهد شد. البته زیرساخت‌های لازم برای حذف برگه ثبت سفارش مهیا شده است.

- جعل یا مخدوش کردن برگه ثبت سفارش: در مواردی بازرگان اقدام به جعل یا تغییر در اطلاعات برگه ثبت سفارش می‌کند. با توجه به روال‌های کاغذی و حجم کار زیاد در گمرک، امکان کنترل دقیق تمام فیلدها توسط کاربر گمرک وجود ندارد. حذف روال‌های کاغذی در فرآیندهای واردات (از ثبت سفارش تا ترخیص از گمرک) تا حدی به کنترل جعل برگه ثبت سفارش کمک می‌کند.

- ارائه مدارک جعلی احراز هویت برای دریافت کارت بازرگانی: به دلیل عدم ارتباط

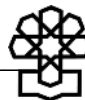
سیستمی بین ثبت احوال و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران (به‌عنوان مرجع صدور کارت بازرگانی)، کارت بازرگانی به افراد با هویت غیرواقعی اختصاص می‌یابد و این امکان وجود دارد که سایر فرآیندهای واردات نیز با هویت جعلی صورت پذیرد.

جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها

سیستم الکترونیکی ثبت سفارش کالا (ثبتارش) به‌منظور مکانیزه کردن فرآیندهای مختلف اعم از ثبت نام، ثبت سفارش و کارشناسی آن، مکانیزه نمودن ارتباطات با کاربران، مکانیزه کردن ارتباطات سیستم با سازمان‌های مرتبط، حذف سیستم‌های پیچیده کاغذبازی و ... راه‌اندازی شده است. در این میان برخی از مشکلات از قبیل: استفاده از سیستم کدینگ HS به جای ایران کد، فروش برگه‌های ثبت سفارش، جعلی بودن پرفورما، عدم امکان اتکا به اطلاعات سامانه ثبت سفارش برای مدیریت تنظیم بازار، صدور ثبت سفارش و کارت بازرگانی به‌صورت کاغذی، جعلی یا مخدوش بودن برگه ثبت سفارش و استفاده از کارت‌های بازرگانی یک سال مصرف و ارائه مدارک جعلی احراز هویت برای دریافت کارت بازرگانی و ... منجر به سوءاستفاده از ضعف‌های موجود در این سیستم شده است که در ذیل به برخی از پیشنهادها جهت اصلاح سیستم فعلی ثبت سفارش اشاره شده که عبارتند از:

۱. ارتباط سیستمی بین ثبت احوال و سازمان‌های متولی واردات (ثبت سفارش،

گمرک، بانک مرکزی و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران) جهت احراز هویت متقاضیان،

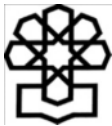

۲. ارتقای فنی سامانه و تخصیص قسمتی از مبلغ دریافتی از بازرگانان جهت پشتیبانی فنی سامانه،
۳. استفاده از ایران‌کد به جای HS،
۴. حذف روال‌های کاغذی ثبت سفارش، کارت بازرگانی و اتصال پایگاه‌های اطلاعاتی ثبت‌ارش و کارت بازرگانی، پورتال ارزی و گمرک و عدم نیاز به صدور کارت بازرگانی و برگه ثبت سفارش به صورت کاغذی،
۵. اتصال سامانه گمرک به سامانه ملی رهگیری کالا (موسوم به شبنم) جهت صحت‌سنجی اطلاعات پروفرما و بی‌معنی شدن جعل پروفرما.

منابع و مآخذ

۱. عابدین، محمدرضا. بررسی فرآیند ثبت سفارش واردات و امکان حذف آن و تجربیات کشورها، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۷.
2. Automated Manifest Systems (AMS), The U.S. Customs and Border Protection. [Online] 12/ 0/ 2012. [Cited: 03/01/2013.] <http://www.automatedmanifest.com/>.
3. Import Administration. The International Trade Administration. [Online] 2013. [Cited: 03/21/2013.] <http://www.trade.gov/ia/>.
4. Entry Summary Declaration (ENS). s.l. European Customs Information Portal, 2012. Annex II.
5. Advance Cargo Information System. Canada Border Services Agency. [Online] 05/ 07/2011. [Cited: 02/ 28/ 2013.] <http://www.cbsa-asfc.gc.ca/prog/aci-ipec/>.
6. <http://www.Tradeturkiye.com/library/Articles/76-import-Control-System-in-Turkey>.
7. [http://www.Tradecommissioner.gc.ca/eng/document.jsp?did=125684 & cid = 512 & oid = 32](http://www.Tradecommissioner.gc.ca/eng/document.jsp?did=125684&cid=512&oid=32).
8. [http://www.Cotecna.com/News – and – Nedia/ Glossary/ Import – Declaration](http://www.Cotecna.com/News-and-Nedia/Glossary/Import-Declaration).

9. <http://sabtaresh.tpo.ir/>
10. www.irancode.ir
11. www.taamoli.ir
12. www.shabnam.ir

شماره مسلسل: ۱۳۰۵۵

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی ابعاد ثبت سفارش (مفاهیم، کاربردها و چالش‌ها)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: حسین هرورانی، عبدالعظیم ملایی

ناظر علمی: فتح‌اله تاری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. ثبت‌ارش

۲. ثبت سفارش

۳. پروفرما

۴. ایران کد

۵. کدینگ HS

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۴/۱۲